

ДУДЧЕНКО
Наталія Василівна
dudchenkonv@i.ua

УДК 369.01

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF FINANCIAL SUPPORT FOR SOCIAL SPHERE IN UKRAINE

к.е.н., доцент кафедри
фінансів, Черкаський
державний технологічний
університет

У сучасних умовах обсяг фінансування соціальної сфери значною мірою визначає темпи суспільного розвитку країни. У статті розглянуто поняття бюджетного забезпечення соціальної сфери. Автором проаналізовано динаміку видатків на соціальну сферу, розраховано їх частку у ВВП країни. Виокремлено проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери. Запропоновано та обґрунтовано напрями вдосконалення фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні.

В современных условиях объем финансирования социальной сферы в значительной мере определяет темпы общественного развития страны. В статье рассмотрено понятие бюджетного обеспечения социальной сферы. Автором проанализирована динамика расходов на социальную сферу, рассчитана их доля в ВВП страны. Выделены проблемы финансового обеспечения социальной сферы. Предложены и обоснованы направления совершенствования финансового обеспечения социальной сферы в Украине.

Within the current economic environment, the volume of financing in the social sphere is largely determined by the rates of the country's social development. The article deals with the notion of budgetary provision for the social sphere. The author has analyzed the dynamics of expenditures on the social sphere and calculated their share in the GDP of the country. The problems of financial support of the social sphere have been singled out. The directions for the improvement of financing in the social sphere in Ukraine have been presented and substantiated.

Ключові слова: соціальна сфера, фінансування, бюджет, регулювання, соціальна політика

Ключевые слова: социальная сфера, финансирование, бюджет, регулирование, социальная политика

Keywords: social sphere, financing, budget, regulation, social policy

ВСТУП

Однією із ключових тенденцій останніх десятиліть стало підвищення рівня значущості соціальної складової цивілізаційного розвитку. У даному контексті, доцільно погодитися із науковцями [1], що в сучасних умовах важливим завданням економіки є забезпечення соціальним захистом усіх верств населення через застосування ефективної соціальної політики. Це, у свою чергу, потребує відповідного фінансового забезпечення.

Видатки бюджету на фінансове забезпечення соціальної сфери є однією з провідних статей витрат бюджету будь-якої країни. Формування ефективної системи соціального захисту населення та її належне фінансування набуває ключового значення при розбудові людиноцентричної суспільної моделі.

Питанням багатоаспектної проблематики пошуку шляхів вирішення завдань щодо фінансового забезпечення соціальної сфери присвячено праці багатьох вітчизняних науковців: О. Василика, А. Колота, І. Кичко, П. Курмаєва, Е. Лібанової, Л. Ярової та інших.

Незважаючи на те, що окресленим питанням приділяється достатньо уваги з боку науковців, проблема пошуку джерел фінансування проектів соціальної спрямованості не втрачає своєї актуальності. Разом з тим, недостатньо дослідженими є окремі питання фінансового забезпечення соціальної сфери України з огляду на сучасні тенденції розвитку соціально-економічної ситуації в країні.

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є дослідження особливостей фінансування соціальної сфери України та обґрунтування можливих напрямів його вдосконалення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використовувалися наступні методи: порівняльно-історичний – при пізнанні особливостей фінансування соціальної сфери України; експертних оцінок – з метою визначення напрямів удосконалення процесу фінансування соціальної сфери.

РЕЗУЛЬТАТИ

Питання, пов'язані із реалізацією соціальної політики завжди знаходилися у центрі уваги як наукової спільноти, так й суспільства в цілому. Це пов'язано із тим, що вибір конкретного механізму реалізації заходів соціальної політики, пошуку джерел фінансування є, певною мірою, дискусійним з огляду на перманентність соціальної сфери.

Ілюзії держави загального добробуту з максимальним рівнем державного забезпечення соціальних програм останнім часом замінюються прагматичною концепцією неспроможності навіть найбагатшого бюджету задовольнити всі соціальні проблеми без реальної загрози виникнення кризових тенденцій в економіці [2].

Сучасний підхід до фінансування соціальної сфери в Україні ґрунтується на багатьох джерелах, серед яких - бюджетне забезпечення, кошти юридичних та фізичних осіб, ресурси страхових фондів, сформовані за рахунок страхових відрахувань застрахованих осіб

та роботодавців, донорські кошти благодійних організацій і фондів, кредитування [3].

Об'єктивна необхідність державного фінансування соціальної сфери зумовлена відсутністю механізмів самозадоволення потреб населення у всіх необхідних соціальних благах та послугах, а також значною диференціацією громадян за рівнем доходу, яка значно посилюється в умовах економічної кризи [3].

Характерною ознакою розвитку соціальної сфери останніх років є недостатність обсягів як бюджетного, так і позабюджетного фінансування, що, в свою чергу, негативно позначається на темпах формування людського потенціалу, який є найважливішим детермінантом економічного розвитку України [1].

Аналіз інформації, наведеної у табл.1 засвідчив, що найбільшу питому вагу протягом досліджуваного періоду складали видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення. Їх частка, протягом аналізованого періоду, коливалася від 25,3% у 2011 р. до 30,92% у 2016 р..

Таблиця 1

Динаміка видатків Зведеного бюджету України на соціальну сферу та соціальний захист населення у 2010-2017 рр. [розраховано автором за даними [1; 5; 6]]

Статті видатків	Роки								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	
Всього видатків бюджету	377,8	416,9	492,5	505,8	523,1	679,79	835,6	1000,7	
Охорона здоров'я	млрд грн	44,7	49,1	58,5	61,6	57,1	71,0	75,41	95,05
	% до всіх видатків бюджету	11,8	11,8	11,9	12,2	10,9	10,44	9,02	9,50
Духовний і фізичний розвиток	млрд грн	11,5	10,8	13,6	13,7	13,9	16,23	16,89	23,033
	% до всіх видатків бюджету	3,0	2,6	2,8	2,7	2,7	2,39	2,02	2,3
Освіта	млрд грн	79,8	86,3	101,6	105,5	100,1	114,19	129,4	175,87
	% до всіх видатків бюджету	21,1	20,7	20,6	20,9	19,1	16,8	15,5	17,57
Соціальний захист і соціальне забезпечення	млрд грн	104,5	105,4	125,3	145,0	138,0	176,34	251,2	271,01
	% до всіх видатків бюджету	27,7	25,3	25,4	28,7	26,4	25,94	30,92	27,08
Всього на соціальний захист і соціальну сферу	млрд грн	240,5	251,6	299	325,8	309,1	377,76	472,9	564,96
	% до всіх видатків бюджету	63,7	60,4	60,7	64,4	59,1	55,57	57,45	56,46

* - дані на 31.05.2017

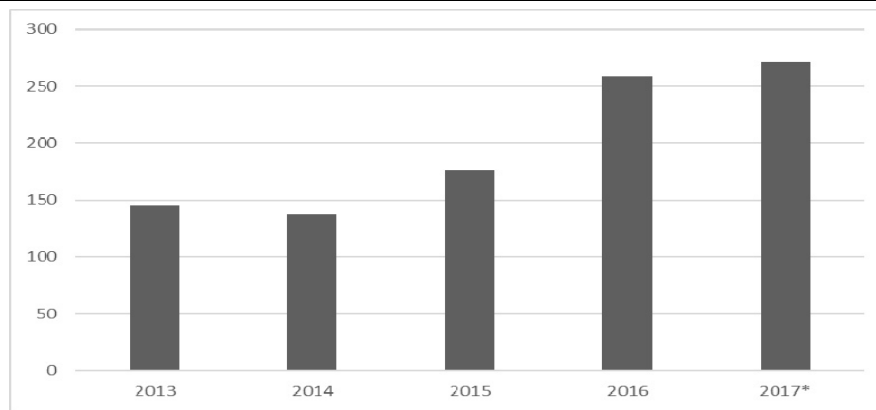
Графічну інтерпретацію динаміки видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист населення у грошовому вираженні в 2013-2017 рр. наведено на рис. 1.

Дані рис. 1 вказують що видатки на соціальний захист населення протягом 2013-2017 років зросли на 126 млрд грн. Найсуттєвіше зростання, порівняно із попереднім періодом відбулося у 2016 році – на 74,8 млрд грн.

Доцільно, на нашу думку, окреслити основні проблеми фінансування соціальної сфери України:

- не сформованість нормативно-правової бази;
- відсутність системи обліку та моніторингу отримувачів соціальних пільг та допомоги;
- недостатність власних джерел фінансування соціальної сфери;
- низька ефективність фінансового менеджменту.

Підвищення ефективності процесу фінансування соціальної сфери потребує реалізації чітко визначених заходів за двома напрямками.

* - дані на 31.05.2017

Рис. 1. Графічна інтерпретація динаміки видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист населення в 2013-2017 рр., млрд. грн. [розраховано автором за даними [1; 5; 6]]

1. Зростання фінансового потенціалу джерел видатків на соціальну сферу:

- проведення виваженої та прогнозованої політики доходів населення, спрямованої на їх поступове зростання;
- створення сприятливого підприємницького середовища;
- розробка системи мотивації до участі у проектах державно-приватного партнерства;
- оптимізація міжбюджетних відносин.

2. Підвищення ефективності функціонування інститутів соціальної сфери:

- розробка системи контролю, яка б забезпечувала цільове надходження коштів, які спрямовують на фінансування соціальної сфери [5];
- створення передумов для трансформації моделі управління соціальним розвитком [8];
- затвердження на законодавчому рівні соціальних стандартів, що реалізуються на території всієї країни [5];
- впровадження системи критеріїв/індикаторів для моніторингу та оцінки досягнення визначених цілей [3, с. 36];
- визначення ступеня участі та повноважень основних партнерів у фінансуванні та адмініструванні соціальних програм [3, с. 36];
- створення правових та економічних умов для розвитку ринку соціальних послуг.

ВИСНОВКИ

Основним завданням соціально-орієнтованої економіки є забезпечення соціальним захистом усіх верств населення через застосування дієвої соціальної політики, а формою її реалізації повинен виступати ефективний процес фінансування соціальної сфери [1].

На нашу думку, необхідним є подальше поєднання державних та приватних джерел фінансування соціальної сфери. Специфіка розвитку соціально-економічної ситуації в Україні засвідчує, що роль

держави у фінансуванні соціальної сфери буде зростати.

Перспективами подальших досліджень можуть бути розвідки присвячені визначенню впливу тіньових економічних процесів на функціонування соціальної сфери України.

Список використаних джерел

1. Яблочников С. Л. Стан та проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні [Електронний ресурс] / С.Л. Яблочников, Т.В. Євась, О.А. Жукова // Ефективна економіка. – 2016. - №10. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5172>
2. Панцир С. Фінансування соціальної політики України з державного бюджету 2003 року [Електронний ресурс]/С. Панцир//Парламент. – 2002. - №3. - Режим доступу: <http://parlament.org.ua/2015/08/15/chasopis-parlament-32002/>
3. Скулиш Ю.І. Вдосконалення механізму фінансування соціальної сфери в Україні / Ю.І. Скулиш // Економіка та держава. - 2011. - № 6. - С. 34-36
4. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти і вітчизняна практика / І.П. Сидор // Ефективна економіка. – 2015. - №9. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4298>
5. Щербина В.В. Проблематика фінансового забезпечення соціальної сфери України та шляхи їх вирішення. - [Електронний ресурс] / В.В. Щербина. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2014/Pravo/4_159419.doc.htm
6. Видаткова політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/vidatkova-politika>
7. Кудінова М.М. Проблеми фінансування соціального захисту населення в Україні / М.М. Кудінова, В.В. Варук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. - №4. – С. 460-463.
8. Курмаєв П.Ю. Теоретичні та практичні підходи щодо формування моделі управління соціальним розвитком регіону / П.Ю. Курмаєв // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2010. – №73. – С. 104–113.